

Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

20.12.2017

Hørings svar om regler for samordning av offentlig tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler

Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonene (LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Forbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens Vegvesens Forbund) viser til Arbeids- og sosialdepartementets høringsnotat av 21.09.2017 med forslag til regler for samordning av offentlig tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden.

Det er nødvendig å utarbeide et regelverk for hvordan offentlig tjenstepensjon skal samordnes med folketrygd opptjent med nye regler og regler for hvordan tjenstepensjonen skal levealdersjusteres. Fra og med årskullet født i 1954 innføres ny alderspensjon fra folketrygden delvis, med en økende andel på 10 prosentpoeng per årskull, frem til det er helt innført for 1963-kullet. Forslaget til nye samordningsregler i høringsnotatet innebærer imidlertid vesentlige innstramminger i pensjonsytelsene, og fordelingsmessig er forslaget til nye samordningsregler svært urovekkende.

I kapittel 5 i høringsnotatet viser beregninger fra SPK og KLP at kompensasjonsnivåene med de nye samordningsreglene blir vesentlig lavere enn med dagens samordningsregler for dem med lave pensjonsgrunnlag og deltidsstillinger. Dette er ikke en fordelingsmessig profil vi støtter, og vi reagerer på at regjeringen benytter anledningen til å foreslå innstramminger.

Departementet skriver i høringsnotatet at «vi ser at samordningsfordelene er mindre og jevnere fordelt etter pensjonsgrunnlag med nye samordningsregler enn med dagens samordningsregler.» Dette er ikke positivt. Forslaget har betydelige fordelingsvirkninger som innebærer at spesielt kvinner i deltidsstillinger med lave lønninger vil få redusert samlet pensjonsutbetaling. Det er for øvrig en mangel ved høringsnotatet at departementet ikke viser nærmere til hvordan forslaget slår ut fordelt etter kjønn.

I dette hørings svaret vil vi først gå gjennom dagens samordningsregler og grovt oppsummere forslagene i høringsnotatet. Vi vil kommentere fordelingsvirkningene av forslaget. Deretter viser vi til problematikken med at tjenstepensjonen kan reduseres desto lenger man er i

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Hammersborggt. 12
Inngang Torggata

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

arbeid. Så ser vi på utfordringen dersom pensjonister med særaldersgrense ikke skjerms for levealdersjustering. Og til slutt kommenterer vi de innstrammende effektene det vil ha dersom man benytter *justeringstall* i levealdersjusteringen.

Dagens samordningsregler

I dagens samordningsregelverk er det såkalte samordningsfordeler, som innebærer at man ikke gjør fullt fratrukk i brutto tjenstepensjon for den faktiske folketrygden. Det er *grunnpensjonsfordelen*, *fiktivfordelen*, og *deltidsfordelen*.

I dag gis en grunnpensjonsfordel ved at fradraget for grunnpensjon er 75 prosent av grunnbeløpet (G) for alle. Gifte og samboere får 90 prosent av G i grunnpensjon, og enslige får 100 prosent, før levealdersjustering. Grunnpensjonsfordelen er dermed 0,25 G for enslige og 0,15 G for gifte og samboere.

I dagens samordningsregelverk finnes også fiktivfordelen. Sluttpoengtallet beregnes ut fra de 20 beste poengårene i folketrygden. Dersom pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen (sluttlønnen) er lavere enn gjennomsnittet av pensjonsgivende inntekt i folketrygden i de 20 beste poengårene, beregnes et fiktivt sluttpoengtall med utgangspunkt i pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen. Fradraget for tilleggspensjon blir dermed lavere enn den faktiske tilleggspensjonen. I NOU 1995:29, side 256, står det at «Bakgrunnen for fiktivfordelsregelen er at folketrygden har et videre inntektsbegrep enn tjenstepensjonsordningene. Dette betyr at en person som er medlem i folketrygden og som samtidig er medlem i en tjenstepensjonsordning, kan ha inntekt som er pensjonsgivende i folketrygden, men som ikke er det i tjenstepensjonsordningen. Samordningsloven § 23 nr. 2 første ledd bestemmer da at samordningsfradraget for tilleggspensjon ikke skal være større enn det beløpet denne pensjonen utgjør når sluttpoengtallet i folketrygden blir erstattet med et beregnet (et fiktivt) sluttpoengtall som svarer til den pensjonsgivende inntekten i tjenstepensjonsordningen.» Fiktivfordelen sikrer altså at det ikke gjøres fratrukk for inntekt som gir pensjonsopptjening i folketrygden, men ikke i tjenstepensjonsordningen, slik som for eksempel overtidsarbeid. Fiktivfordelen sikrer også at personer som har hatt en svakere lønnsutvikling på slutten av karrieren enn utviklingen i folketrygdens grunnbeløp blir delvis kompensert for dette gjennom et redusert samordningsfradrag.

Deltidsfordelen innebærer at samordningsfradraget for grunnpensjon avkortes med den gjennomsnittlige stillingsprosenten som legges til grunn ved beregningen av pensjonsgrunnlaget. Det betyr for eksempel at en person med en gjennomsnittlig stillingsprosent på 80 prosent kun skal trekkes 80 prosent av samordningsfradraget for grunnpensjon.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Hammersborggt. 12
Inngang Torggata

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Forslag til nye samordningsregler

Som nevnt innledningsvis er det nødvendig å opprette et regelverk for hvordan samordningen skal gjennomføres for offentlig tjenstepensjon og ny folketrygd, som gradvis fases inn fra og med 1954-kullet. Dette burde gjøres på en nøytral måte som i størst mulig grad ivaretar samordningsfordelene som eksisterer i dagens regelverk. Departementet foreslår imidlertid å fjerne deltidsfordelen helt, og å videreføre grunnpensjonsfordelen og fiktivfordelen, men med en annen utforming enn tidligere.

Vi reagerer sterkt på at departementet foreslår å fjerne deltidsfordelen. Vi mener at nye samordningsregler må videreføre prinsippet med deltidsfordel. En fjerning vil redusere et positivt inntektsutjevne element. Det vil svekke den offentlige tjenstepensjonen for de som har lavest pensjonsgrunnlag, og det vil ramme kvinner i langt større grad enn menn. Deltidsfordelen bør videreføres med samme størrelse som i dagens samordningsregelverk. Det er ingen tekniske utfordringer ved å videreføre deltidsfordelen på likt nivå som tidligere, selv om tjenstepensjonen nå skal samordnes med ny folketrygd. Forslaget er et rent innstramningstiltak sammenlignet med dagens regelverk.

Grunnpensjonsfordelen som utgjør 0,25 G for enslige og 0,15 G for gifte og samboende skal endres til at det gjøres et fratrekk på 2,5 G av pensjonsbeholdningen i folketrygden. Det innebærer en lik samordningsfordel som utgjør 0,19 G ved uttak 67 år, før levealdersjustering, uavhengig av sivilstand. Fordelingsmessig er dette svært uheldig, fordi det innebærer det at enslige får redusert grunnpensjonsfordelen med 0,06 G, eller omtrent 5 600 kroner i året, med dagens G på 93 634 kroner, mens gifte og samboere får økt grunnpensjonsfordelen med 0,04 G, eller 3 745 kroner i året.

Fiktivfordelen foreslås erstattet av et generelt fratrekk på 2 prosentpoeng av pensjonsbeholdningen, noe som har en helt annen virkning enn hva fiktivfordelen i dagens samordningsregelverk har. Da forsvinner hensynet til at overtidsjobbing kun gir pensjonsopptjening i folketrygden og ikke i tjenstepensjonsordningen, noe som var begrunnelsen for at man skulle ha en fiktivfordel. Når overtidsarbeid ikke er pensjonsgivende i den offentlige tjenstepensjonen, er det heller ikke rimelig at man skal gjøre fratrekk i den offentlige tjenstepensjonen for den delen av folketrygden som er opptjent som følge av overtidsarbeid.

Eksempler fra høringsnotatet

Beregningene i kapittel 5 i høringsnotatet viser hvordan medlemmer fra SPK og KLP ville vært påvirket dersom de hadde vært omfattet av de nye samordningsreglene som foreslås. Det hele fremstår som en innsparingsreform hvor de gjennomsnittlige kompensasjonsnivåene går ned, og mest av alt reduseres det for personer med lave pensjonsgrunnlag i utgangspunktet. Departementet skriver på side 18 i høringsnotatet at «gjennomsnittlig kompensasjonsgrad for de med lave inntekter reduseres noe, kompensasjonsgraden blir omtrent uendret for de med

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Hammersborggt. 12
Inngang Torggata

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

middels til høyere inntekt og øker marginalt for de med de høyeste inntektsnivåene». Det er viktig å være klar over at alle beregningene også er før levealdersjustering. Det innebærer at forskjellene vil kunne øke langt mer dersom man inkluderer levealdersjusteringen. Det er ikke urimelig å anta at det er personer med over gjennomsnittlig høy lønn som typisk jobber i full stilling, som også i størst grad vil være i stand til å kompensere for levealdersjusteringen ved å jobbe utover 67 år.

Beregningene fra SPK og KLP viser at konsekvensene av forslaget til nye samordningsregler er store. Spesielt vil en fjerning av deltidsfordelen ramme de med lavest pensjonsgrunnlag. Blant annet viser eksemplene i kapittel 5.3.5 at de med pensjonsgrunnlag under 3 G i pensjonsordningen for sykepleiere i KLP, vil få hele 21 prosentpoeng lavere samlet kompensasjonsgrad enn med dagens samordningsregler. Personer med pensjonsgrunnlag mellom 3 og 4 G vil få om lag 12 prosentpoeng lavere kompensasjonsgrad enn med dagens samordning, og for personer med pensjonsgrunnlag mellom 4 og 5 G er samlet kompensasjon om lag 7 prosentpoeng lavere.

Eksemplene viser gjennomgående at de med lave inntekter får størst innstramminger. Departementets forslag til nye samordningsregler er helt urimelige. Sammenlignet med dagens samordningsregler gir det mindre pensjon, og det rammer de svakeste gruppene hardest.

Redusert pensjon ved å jobbe lenge

Departementet legger til grunn at sentrale prinsipper som er nedfelt i regelverket for de eldre årskullene, også skal videreføres for yngre årskull:

- Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut tidligere enn tjenstepensjonen, skal det samordnes som om pensjonene er tatt ut samtidig.
- Den enkelte kan kompensere for virkningen av levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å utsette uttaket av pensjon til etter 67 år. Brutto tjenstepensjon kan likevel ikke bli høyere enn brutto tjenstepensjon før samordning.

Det er en stor svakhet ved dagens samordningsregelverk at man får redusert tjenstepensjon når man jobber utover alderen hvor man har kompensert for levealdersjusteringen. Vi savner et forslag til løsning på dette problemet. I høringsnotatet foreslås det at «dersom medlemmet fratrer stillingen etter 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal likevel ikke benyttes lavere justeringstall enn 1,000.». Dersom det forslaget går gjennom vil problemet antagelig vedvare i minst ytterligere 20 år.

Dessverre er det også slik i dag at mange offentlig ansatte ikke får god nok informasjon om dette før det er for sent. Det er svært uheldig når du har jobbet for eksempel helt til du fyller 70 år, for så å få vite at hele eller store deler av tjenstepensjonen skal samordnes bort, fordi du har jobbet «for lenge». Mange som opplever dette har allerede tatt ut alderspensjonen fra

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Hammersborggt. 12
Inngang Torggata

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

folketrygden flere år tidligere, slik at den folketrygden man ville fått om man tok den ut samtidig med tjenstepensjonen kun er en hypotetisk størrelse. Resultatet for pensjonisten er at de faktiske pensjonsutbetalingene blir langt lavere enn det som var hensikten, for resten av livet. Dette er en felle i pensjonssystemet i offentlig sektor som ingen burde utsettes for, og som vi mener bør fjernes. Det er heller ikke samfunnsøkonomisk optimalt å ha et pensjonssystem som etter en viss alder gir mindre pensjon desto lenger man er i arbeid. Det gir fullstendig gale insentiver, og det bør være helt unødvendig å vente på en eventuell ny offentlig tjenstepensjonsordning før dette rettes opp i. Vi ber om at dette rettes opp i for alle årskull, også de født før 1954.

Pensjonistforbundet har mottatt tall fra KLP som viser at per 1. oktober 2017 har 3 601 av deres aktive medlemmer passert forholdstall 1,000 for uttak av tjenstepensjon. Tilsvarende tall fra SPK viser at 2 060 av deres aktive medlemmer har passert grensen, og ytterligere 1000 personer født i 1950-kullet er fortsatt aktive og vil dermed passere grensen med mindre de slutter i jobben snart. Det er god grunn til å anta at flere av disse personene ikke er klar over de økonomiske konsekvensene dette vil kunne ha for deres fremtidige pensjon.

I følge rapporten «Nye pensjonsordninger i offentlig sektor» fra desember 2015, vil de nye opptjeningsreglene i folketrygden kunne forsterke problematikken rundt den manglende lønnsomheten ved å jobbe utover fylte 67 år. Årsaken er at med ny folketrygd øker opptjeningen i større grad for hvert år man står ekstra i stilling, uten at man nødvendigvis får økt opptjening i tjenstepensjonsordningen. Samlet vil det innebære at folketrygden, og dermed samordningsfradraget, vil øke mer enn bruttopensjonen. Effekten forsterkes dersom man jobber lenger enn det som er nødvendig for å kompensere for levealdersjusteringen.

Særaldersgrenser

I høringsnotatet står det følgende:

- «Samordning og levealdersjustering skal skje tidligst fra 67 år. Dette gjelder også personer som mottar tjenstepensjon før 67 år pga. særaldersgrense. Disse mottar en bruttoberegnet (ikke samordnet) tjenstepensjon frem til fylte 67 år, selv om de samtidig tar ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden.

Departementet legger altså til grunn at personer som tar ut offentlig tjenstepensjon med særaldersgrense skal få pensjonen samordnet når de fyller 67 år. Tidspunktet for samordning innebærer også at pensjonen skal levealdersjusteres. I dag har årskullene til og med 1958-kullet en garantibestemmelse som gjelder uavhengig av aldersgrense om at personer med full tjenestetid skal motta minst 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, etter levealdersjustering. Garantibestemmelsen vil antakelig utvides på et senere tidspunkt, men siden dette ikke er endelig vedtatt er det vanskelig å kommentere det nærmere.

Når det gjelder pensjonister med særaldersgrense må det gjøres unntak fra levealdersjusteringen dersom det skal samordnes ved 67 år, for eksempel ved at en garanti om minst 66 prosent gis ved samordningstidspunktet. Eksempel 8.1 i høringsnotatet viser at kompensasjonsnivået ved samordning ved 67 år vil være kun 58 prosent for en person født i 1963. Det er langt fra nivået på minst 66 prosent av sluttlønn som den offentlige tjenstepensjonsordningen i utgangspunktet skal sikre. Personer med særaldersgrenser har svært begrenset mulighet til å kompensere for levealdersjusteringen ved å jobbe lenger. Pensjonister med særaldersgrense må dermed sikres en individuell garanti også for årskull etter 1958, som sikrer at man mottar en kompensasjonsgrad på minst 66 prosent når pensjonen samordnes ved fylte 67 år.

Enkelte personer med særaldersgrense kan etter 85-årsregelen gå av med pensjon allerede ved 57 år. Det betyr at det finnes personer med særaldersgrense som er født i 1961 som vil gå av med pensjon i 2018. Det haster dermed spesielt med å avklare hvordan et tilstrekkelig pensjonsnivå skal opprettholdes for pensjonister med særaldersgrense, siden flere personer fra årskull født etter 1958 allerede har gått av med pensjon, og det er nødvendig med forutsigbarhet om de fremtidige pensjonsnivåene.

Levealdersjustering

Det foreslås at brutto tjenstepensjon som samordnes med ny folketrygd skal levealdersjusteres med et *justeringstall*. Justeringstallet gir en forsterket levealdersjustering sammenlignet med dagens bruk av forholdstall, og innebærer at pensjonen blir mindre. Justeringstallet beregnes ved å ta delingstallet på uttakstidspunktet delt på 13,42 (13,42 er delingstallet ved 67 år for 1943-kullet).

Arbeids- og velferdsetatens prognoser for forholdstall viser at 1963-kulletts forholdstall ved 67 år er 1,127. Delingstallet for 1963-kullet ved 67 år er 16,17. Det gir et justeringstall på 1,205 (16,17/13,42). Justeringstallet på 1,205 er større enn forholdstallet på 1,127, noe som betyr at pensjonsnivået blir lavere med en levealdersjustering basert på denne metoden. Tilsvarende har 1954-kullet et forholdstall på 1,062 ved 67 år, mens justeringstallet blir 1,124 (15,08/13,42).

Eksempel: Person født i 1963 med pensjonsgrunnlag på 550 000 og full tjenestetid:

Brutto tjenstepensjon levealdersjustert med *justeringstall*: $550\,000 \times 0,66 / 1,205 = 301\,245$

Brutto tjenstepensjon levealdersjustert med *forholdstall*: $550\,000 \times 0,66 / 1,127 = 322\,094$

I dette eksempelet blir brutto tjenstepensjon om lag 21 000 kroner mindre i året ved å benytte justeringstall i stedet for forholdstall.

Dersom justeringstall benyttes i samordningen vil det innebære en betydelig skjerpelse av levealdersjusteringen sammenlignet med dagens samordningsregelverk. Vi mener at tilpasningen av samordningsregelverket for ny opptjening i folketrygden bør være nøytralt utformet, og dermed bør forholdstallene fremdeles benyttes i levealdersjusteringen av brutto tjenestepensjon.

Oppsummering

Vi er ikke fornøyd med forslagene som fremkommer i høringsnotatet. Det er foreslått unødvendige innstramminger som ikke har noen ting å gjøre med å tilpasse samordningsregelverket til ny folketrygd. Fordelingsvirkningene av forslaget er ikke gode, og vil i størst grad ramme de som har lave pensjoner.

Vennlig hilsen
For Pensjonistforbundet

Harald Olimb Norman
Generalsekretær

Sindre Farstad
Rådgiver